ECLI:LV:AT:2022:0701.A420292517.12.S
Lieta Nr. A420292517, SKA-30/2022
Administratīvo lietu departaments

Latvijas Republikas Senāts
SPRIEDUMS
Rīgā 2022.gada 1.jūlijā

Tiesa šādā sastāvā: senatori Diāna Makarova, Valters Poķis, Līvija Slica

rakstveida procesā izskatīja administratīvo lietu, kas ierosināta, pamatojoties uz /pers. A/ pieteikumu par labvēlīgāka administratīvā akta izdošanu, ar kuru /pers. A/ tiktu piešķirts atbalsta maksājums par zemes vienību ar kadastra apzīmējumu /numurs/ietilpstošajiem nogabaliem Nr. 2, Nr. 5, Nr. 6, Nr. 7, Nr. 9, Nr. 10, Nr. 11 un Nr. 12, sakarā ar /pers. A/ kasācijas sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas 2018.gada 12.jūlija spriedumu.

Aprakstošā daļa

[1] Pieteicēja /pers. A/ vērsās Lauku atbalsta dienestā, piesakot meža zemes atbalsta kompensācijas maksājumam par *Natura 2000* meža teritoriju.

Ar Lauku atbalsta dienesta 2017.gada 17.augusta lēmumu pieteicējai atteikts piešķirt atbalsta maksājumu par zemi 13,20 ha platībā, jo par to jau ir bijusi izmaksāta vienreizējā atlīdzība iepriekšējam īpašniekam.

[2] Pieteicēja vērsās Administratīvajā rajona tiesā ar pieteikumu par labvēlīga administratīvā akta izdošanu, ar kuru pieteicējai tiktu piešķirts atbalsta maksājums par minēto strīdus zemes platību.

[3] Izskatījusi lietu apelācijas kārtībā, Administratīvā apgabaltiesa, pieteikumu noraidīja. Spriedums, ievērojot pievienošanos pirmās instances tiesas sprieduma motivācijai, pamatots ar turpmāk minētajiem argumentiem.

[3.1] Saskaņā ar Ministru kabineta 2015.gada 7.aprīļa noteikumu Nr. 171 „Noteikumi par valsts un Eiropas Savienības atbalsta piešķiršanu, administrēšanu un uzraudzību vides, klimata un lauku ainavas uzlabošanai 2014.–2020.gada plānošanas periodā" (turpmāk – Atbalsta noteikumi) 2. un 3.punktu (*šeit un turpmāk redakcijā, kāda bija spēkā pieteicējas iesnieguma iesniegšanas brīdī*) tiesības saņemt atbalstu par saimnieciskās darbības ierobežojumiem ir atbalsta pretendentam, kas apsaimnieko atbalsttiesīgo platību. Vienlaikus Atbalsta noteikumu 61.2.2.apakšpunktā ir paredzēts ierobežojums atbalsta piešķiršanai, proti, ja par zemi ir saņemta vienreizējā atlīdzība, tad ikgadējais atbalsta maksājums netiek piešķirts. Šāds ierobežojums ir paredzēts arī likuma „Par kompensāciju par saimnieciskās darbības ierobežojumiem aizsargājamās teritorijās" (turpmāk – Kompensāciju likums) pārejas noteikumu 2.punktā.

[3.2] No lietas materiāliem konstatējams, ka par strīdus zemes platību jau 2008.gadā izmaksāta vienreizējā atlīdzība bijušajam zemes īpašniekam saskaņā ar likumu „Par zemes īpašnieku tiesībām uz kompensāciju par saimnieciskās darbības ierobežojumiem īpaši aizsargājamās dabas teritorijās un mikroliegumos, izņemot kompensāciju par kopšanas cirtes aizliegumu", kas bija spēkā līdz 2013.gada 1.jūnijam (turpmāk – spēku zaudējušais Kompensāciju likums). Tādējādi pieteicējai saskaņā ar Atbalsta noteikumu 61.2.2.apakšpunktu un Kompensāciju likuma pārejas noteikumu 2.punktu pamatoti atteikts piešķirt ikgadējo atbalstu.

[3.3] Pretēji pieteicējas viedoklim no tiesiskā regulējuma neizriet, ka atbalsta izmaksas ierobežojums būtu sasaistāms ar atbalsta pretendentu. Ierobežojums ir attiecināms uz nekustamo īpašumu, kurā noteiktu apstākļu dēļ ir ierobežota saimnieciskās darbības veikšana. Līdz ar to nav nozīmes apstāklim, ka vienreizējo atlīdzību ir saņēmis cits strīdus nekustamā īpašuma īpašnieks, nevis pieteicēja. Fakts, ka pēc vienreizējās atlīdzības piešķiršanas strīdus īpašumam ir mainījušies īpašnieki, nedod tiesības Lauku atbalsta dienestam atkāpties no Atbalsta noteikumos ietvertajiem atbalsta piešķiršanas noteikumiem un piešķirt pieteicējai ikgadējo atbalstu par strīdus zemes platību. Pretējā gadījumā tiktu pārkāpts pārkompensācijas aizlieguma princips.

[3.4] Pieteicējai varēja nebūt zināms fakts, ka iepriekšējais zemes īpašnieks bija saņēmis vienreizējo atlīdzību par strīdus zemes platību. Lauku atbalsta dienests to ir ņēmis vērā, jo nav noteicis pieteicējai sankcijas par pārkompensāciju, kā arī atzinis, ka pieteicējai ir tiesības saņemt atbalsta maksājumu par to meža zemi, par kuru iepriekš nav bijusi saņemta kompensācija. Turklāt, kā izriet no zemesgrāmatas datiem, pieteicēja strīdus īpašumu iegādājās 2016.gadā, tas ir laikā, kad īpašumam bija noteikts apgrūtinājums – īpaši aizsargājamā dabas teritorija, dabas liegums „Pededzes lejtece". Arī Dabas aizsardzības pārvaldes interneta vietnē ir pieejama informācija par strīdus īpašuma esību *Natura 2000* teritorijā. Tas nozīmē, ka, iegādājoties strīdus īpašumu, pieteicējai nevarēja būt paļāvība, ka kādam no iepriekšējiem īpašniekiem jau nav izmaksāta vienreizējā atlīdzība par šajā īpašumā noteiktajiem saimnieciskās darbības ierobežojumiem. Turklāt informāciju par vienreizējās atlīdzības izmaksu pieteicēja varēja saņemt, vēršoties ar iesniegumu Dabas aizsardzības pārvaldē, ko pieteicēja nav darījusi.

[4] Pieteicēja par apgabaltiesas spriedumu iesniedza kasācijas sūdzību.

Kasācijas sūdzībā norādīts, ka tiesa kļūdaini interpretējusi ikgadējā atbalsta piešķiršanu regulējošās tiesību normas, jo nav ņēmusi vērā, ka ikgadējais atbalsts par saimnieciskās darbības ierobežojumiem *Natura 2000* teritorijā atbalsta pretendentam nepienākas vienīgi tad, ja tieši šis atbalsta pretendents saskaņā ar spēku zaudējušo Kompensāciju likumu ir saņēmis vienreizēju atlīdzību par konkrēto platību. Pieteicēja vienreizēju atlīdzību par strīdus zemes platību nav saņēmusi, tātad pieteicējai ir tiesības uz ikgadējo atbalstu.

[5] Lauku atbalsta dienests paskaidrojumos par kasācijas sūdzību lūdz pārsūdzēto tiesas spriedumu atstāt negrozītu, bet pieteicējas kasācijas sūdzību noraidīt.

Motīvu daļa

[6] Lietā ir strīds par to, vai pieteicējai ir tiesības saņemt kompensāciju ikgadējā atbalsta maksājuma veidā par saimnieciskās darbības ierobežojumiem strīdus zemes platībā, kas ir aizsargājamā teritorija.

[7] Risinot minēto strīdus jautājumu, apgabaltiesa atzinusi, ka Kompensāciju likuma 2.panta otrajā daļā vispārīgi ir paredzēts, ka par lauksaimnieciskās vai mežsaimnieciskās darbības ierobežojumiem aizsargājamās teritorijās piešķir kompensāciju ikgadēja atbalsta maksājuma veidā. Vienlaikus apgabaltiesa konstatējusi, ka tiesību normās ir paredzēti ierobežojumi šādai ikgadējā atbalsta piešķiršanai. Proti, saskaņā ar Kompensāciju likuma pārejas noteikumu 2.punktu ikgadējo atbalsta maksājumu par attiecīgo mežaudzes platību nepiešķir, ja par kādu zemesgabalā esošu mežaudzi saskaņā ar spēku zaudējušo Kompensāciju likumu ir saņemta atlīdzība, kas sedz aizsargājamo teritoriju aizsardzību un izmantošanu regulējošos normatīvajos aktos noteikto saimnieciskās darbības ierobežojumu dēļ zemes īpašnieka neiegūto mantisko labumu, un nav uzlikti papildu mežsaimnieciskās darbības ierobežojumi.

Tiesa konstatējusi, ka par strīdus zemes platību zemes iepriekšējam īpašniekam, ievērojot spēku zaudējušā Kompensāciju likuma 6.pantu, jau ir izmaksāta vienreizējā atlīdzība, par ko lietā strīda nav. Līdz ar to tiesa atzinusi, ka pieteicējai ikgadējais atbalsts nav piešķirams.

Pieteicēja minētajam tiesas secinājumam nepiekrīt, jo uzskata, ka tiesa ir nepareizi interpretējusi Kompensāciju likuma pārejas noteikumu 2.punktu.

Senāts turpmāk norādīto apsvērumu dēļ šādu pieteicējas viedokli atzīst par kļūdainu.

[8] Izskatāmajā lietā vērtējamie apstākļi un piemērojamās tiesību normas atbilst Senāta 2022.gada 28.jūnija spriedumā lietā Nr. SKA-47/2022 (ECLI:LV:AT:2022:0628.A420312517.13.S) vērtētajiem apstākļiem, tāpēc Senāts šajā spriedumā *mutatis mutandis* (mainot, ja nepieciešams) izmantos minētajā spriedumā ietvertās atziņas.

[9] Kompensāciju likuma pārejas noteikumu 2.punkta mērķis ir novērst atbalsta finansējuma piešķiršanu divkāršā apmērā. Divkāršā finansējuma aizliegums ir saistīts ar pamatprincipu, ka Eiropas Savienības (valsts līdzekļi) ir jāizmanto efektīvi, proti, finansējumu piešķir tikai tādā apjomā, kādā tas ir nepieciešams tiesību normās noteikto mērķu sasniegšanai.

Lai pārbaudītu, vai konkrētajā situācijā ir piemērojams divkāršā finansējuma (pārkompensācijas) aizliegums, nepieciešams apskatīt atbalsta mehānismu tiesisko regulējumu.

[10] Ikgadējais atbalsta maksājums tiek piešķirts saskaņā ar Eiropas Parlamenta un Padomes 2013.gada 17.decembra regulu (ES) Nr. 1305/2013 par atbalstu lauku attīstībai un Eiropas Lauksaimniecības fonda lauku attīstībai (ELFLA) un ar ko atceļ Padomes Regulu (EK) Nr. 1698/2005 (turpmāk– Atbalsta regula). Šīs regulas 30.panta 1.punkts noteic, ka ikgadējā atbalsta kompensācija paredz segt papildu izmaksas un neiegūtos ienākumus, kas attiecīgajās teritorijās izriet no nelabvēlīgiem faktoriem, kas saistīti ar Direktīvas 92/43/EEK, Direktīvas 2009/147/EK un Ūdens pamatdirektīvas īstenošanu.

Tātad ikgadējā atbalsta mērķis citstarp ir segt neiegūtos ienākumus.

Arī spēku zaudējušā Kompensāciju likuma 6.panta pirmajā daļā paredzētās vienreizējās atlīdzības mērķis saskaņā ar šā likuma 1.panta 1.punktu bija segt zemes īpašniekam neiegūto mantisko labumu, kuru zemes īpašnieks nevarēja iegūt tāpēc, ka atbilstoši īpaši aizsargājamo dabas teritoriju aizsardzību un izmantošanu regulējošajiem normatīvajiem aktiem šajās teritorijās noteikti saimnieciskās darbības ierobežojumi.

Tātad abu atbalstu (vienreizējās atlīdzības un ikgadējā atbalsta) piešķiršanas mērķi ir saskanīgi, proti, šie atbalsti tiek piešķirti par vienu un to pašu objektu (īpašuma tiesību ierobežojumu), taču ir atšķirīga šo atbalstu aprēķinu metodika. Proti, vienreizējā atlīdzība saskaņā ar spēku zaudējušā Kompensāciju likuma 11.pantu tika izmaksāta vienreiz un to aprēķināja individuāli katrai mežaudzei, ņemot vērā gan apaļo kokmateriālu iznākumu prognozes konkrētajam nogabalam, gan apaļo kokmateriālu tā brīža cenu (faktiski nosakot mežaudzes tirgus vērtību kā precei). Savukārt ikgadējo atbalstu piešķir katru gadu, un tā uzdevums ir ilgtermiņā segt negatīvās ekonomiskās sekas.

Kā izriet no Valsts aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijas sniegtās informācijas, vienreizējā atlīdzība par galveno cirti 10–60 reizes pārsniedza ikgadējo atbalsta maksājumu. Piemēram, vienreizējās izmaksātās atlīdzības apmērs par kopšanas cirtes aizliegumu svārstījās 285–711 *euro*/ha robežās, par galvenās cirtes aizliegumu – 1138–7112 *euro*/ha robežās. Savukārt ikgadējais maksājums no Eiropas Savienības struktūrfonda līdzekļiem saskaņā ar Atbalsta noteikumu 62.punktu par kailcirtes aizliegumu ir 45 *euro*, par galvenās cirtes aizliegumu – 120 *euro*, savukārt par mežsaimnieciskās darbības aizliegumu – 160 *euro*.

Šie atbalsta mehānismu raksturojošie lielumi liecina, ka vienreizējā atlīdzība pilnā apmērā nosedz ikgadējās kompensācijas par vidēji 30 gadu posmu. Tādējādi Kompensāciju likuma pārejas noteikumu 2.punktā pamatoti paredzēts ierobežojums jebkādu turpmāku atbalsta maksājumu piešķiršanai, ja ir izmaksāta vienreizējā atlīdzība.

Šeit arī jānorāda, ka atbalsta pasākumu dublēšanās bija apzināta jau 2007.gadā. Spēku zaudējušā Kompensāciju likuma 3.panta trešā daļa no 2008.gada 1.janvāra noteica, ka par zaudējumiem, kas lauksaimnieciskās vai mežsaimnieciskās darbības ierobežojumu dēļ radušies aizsargājamās teritorijās, *kuras nevar pretendēt uz šā panta otrajā daļā minētajiem atbalsta maksājumiem no Eiropas Savienības fonda līdzekļiem*, atbalsta maksājumu izmaksas kārtību un šo maksājumu apmēru nosaka Ministru kabinets. Tādējādi jau no 2008.gada vienreizējais atbalsts bija piešķirams tad, ja persona nevarēja pretendēt uz maksājumiem no Eiropas Savienības fonda līdzekļiem. Taču praksē izmaksas tika turpinātas arī vēlākā laika posmā arī par ierobežojumiem, kurus varēja kompensēt ar atbalsta maksājumiem no Eiropas Savienības fonda līdzekļiem. Tas tika pamatots ar to, ka personai bija iespēja izvēlēties vienreizējo atlīdzību. Rezultātā šāda tiesību normu piemērošana noveda pie tā, ka vēlākā laika posmā bija nepieciešamība pieņemt Kompensāciju likuma pārejas noteikumu 2.punktu, kas novērš pārkompensāciju.

[11] Divkāršā finansējuma piešķiršanas aspektā būtiska nozīme ir arī tam, kādā veidā Atbalsta regulā ir noteikti atbalsta piešķiršanas noteikumi.

Šajā sakarā Senāts konstatē, ka Atbalsta regulas 30.panta 1.punktā arī ir ietverta norāde par divkāršā finansējuma aizliegumu. Atbilstoši šīs tiesību normas otrajam teikumam, aprēķinot šajā pasākumā paredzēto atbalstu, dalībvalstis atvelk summu, kas vajadzīga, lai novērstu Regulas (ES) Nr. 1307/2013 43.pantā minēto prakses divkāršo finansējumu. Tādējādi arī pārnacionālajās tiesību normās paredzēts, ka dalībvalsts nedrīkst pieļaut divkāršu finansējumu par konkrēto atbalsta veidu.

[12] Tāpat jāņem vērā arī Eiropas Savienības Tiesas atzītais, ka dalībvalstīm saskaņā ar Atbalsta regulas 30.pantu ir sniegta iespēja piešķirt kompensācijas atbilstoši *Natura 2000* kompensāciju izmaksu programmai, bet tajā nav noteikts nekāds pienākums šajā ziņā. Maksājumi ir viens no lauku atbalsta pasākumiem šīs regulas 2.panta 1.punkta „c" apakšpunkta izpratnē. Tādējādi 30.pants un tajās paredzētās prasības ir piemērojamas tikai

maksājumiem, kas veikti, īstenojot attiecīgās dalībvalsts lauku attīstības programmu, kuru Komisija ir apstiprinājusi saskaņā ar minētās regulas 10.pantu. Dalībvalstīm nav jāīsteno visi pasākumi, bet gan tikai tie, kas atbilst dalībvalstu un Savienības stratēģijai, ņemot vērā ELFLA finansējuma apmēru. Šī interpretācija atbilst Atbalsta regulas 9.apsvērumam, kurā it īpaši ir minēti mērķu sasniegšanai lauku attīstības jomā izvēlētie pasākumi. Tādējādi principā Savienības tiesībās dalībvalstīm ir piešķirta rīcības brīvība saistībā ar, pirmkārt, to šajās tiesībās paredzēto pasākumu izvēli, kurus tās izvēlas īstenot, un, otrkārt, to ierobežojumu vai aizliegumu noteikšanu, kuru dēļ tiek piešķirti maksājumu (*Eiropas Savienības Tiesas 2022.gada 27.janvāra spriedumā lietā SIA „Sātiņi-S", C-234/2020, ECLI:EU:C:2022:56, 40.-42.punkts*).

No minētā izriet, ka dalībvalstīm ir piešķirta rīcības brīvība valsts tiesību normās noteikt ierobežojumus, tātad ierobežot arī atbalsta pretendentu loku. Turklāt atbalsta pretendentu loka ierobežošanu paredz arī Atbalsta regulas 30.panta 1.punktā ietvertā norāde par konkrētā atbalsta veida divkāršā finansējuma nepieļaušanu.

[13] Faktiski arī pieteicēja neiebilst, ka divkāršais finansējums jeb pārkompensācija nav pieļaujama. Vienlaikus pieteicēja uzskata, ka divkāršais finansējums ir jāvērtē saistībā ar konkrētu personu (subjektu), nevis ar zemes vienībai piemērotu tiesību ierobežojumu (objektu). Tā kā pieteicēja nav saņēmusi vienreizēju atlīdzību, tad pieteicējas ieskatā nav pamata runāt par pārkompensāciju.

Senāts šādam viedoklim nepiekrīt, jo gan atbilstoši iepriekš norādītajām pārnacionālajām tiesību normām, gan atbilstoši Eiropas Savienības Tiesas atzītajam vērtēšanas kritēriji ir nevis individuālās personas intereses, bet gan tas, vai notiek lietderīga Eiropas Savienības struktūrfondu finansējuma izmantošana. Personas interese iegūt Eiropas Savienības struktūrfonda maksājumus (valsts atbalstu) pati par sevi nav aizsargājama, ja atbalsta piešķiršana nesasniedz Eiropas Savienības un dalībvalsts noteiktus mērķus konkrētas programmas ietvaros.

Līdz ar to nav izšķirošas nozīmes apstāklim, ka vienreizējo atlīdzību jeb vienreizējā atbalsta maksājumu ir saņēmis cits strīdus zemes platības īpašnieks, nevis pieteicēja. Turklāt, kā to pamatoti norādījusi tiesa, pieteicēja, iegādājoties strīdus zemes platību, zināja, ka tā atrodas *Natura 2000* teritorijā, tādējādi pieteicēja arī zināja (bija jāzina), ka īpašuma izmantošana saimnieciskajā darbībā ir ierobežota. Tā kā īpašuma tiesību ierobežošana ir notikusi, pirms pieteicēja ieguva īpašuma tiesības, turpmāka īpašuma aprite var notikt, ņemot vērā esošos ierobežojumus.

Tāpat nav izšķirošas nozīmes kasācijas sūdzībā norādītajam apgalvojumam, ka pieteicēja nezināja, ka iepriekšējais zemes īpašnieks ir saņēmis vienreizēju atlīdzinājumu. Šādas informācijas neesība pieteicējas rīcībā pati par sevi nedod pamatu atkāpties no pārkompensācijas aizlieguma principa un piešķirt pieteicējai ikgadējā atbalsta kompensāciju šajā lietā konstatētajos apstākļos, tādējādi pārkāpjot tiesību normās paredzēto kārtību. Turklāt, kā pareizi norādījusi tiesa, minēto informāciju pieteicēja likumā noteiktajā kārtībā varēja noskaidrot valsts iestādēs.

[14] Rezumējot minēto, Senāts atzīst, ka apgabaltiesa ir pareizi piemērojusi ikgadējā atbalsta piešķiršanu regulējošās tiesību normas, tāpēc apgabaltiesas spriedums ir atstājams negrozīts, savukārt kasācijas sūdzība ir noraidāma.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa 348.panta pirmās daļas 1.punktu un 351.pantu, Senāts

nosprieda

atstāt negrozītu Administratīvās apgabaltiesas 2018.gada 12.jūlija spriedumu, bet /pers. A/ kasācijas sūdzību noraidīt.
Spriedums nav pārsūdzams.

D. Makarova V. Poķis L. Slica